

verzet; drie maanden later reeds diende zij een wetsontwerp in waarbij op witte suiker een hoog invoerrecht gelegd werd; dat kwam de boeren die suikerbieten verbouwden alsmede de fabrieken welke die bieten verwerkten, in hoge mate ten goede. Van veel ingrijpender aard was de Tarwewet die in juli '31 van kracht werd: de binnenlandse producenten kregen tegelijk een prijs- en een afzetgarantie. Voortaan zou de gehele tarwe-oogst tegen een lonende prijs opgekocht en zou de afzet aan de binnenlandse meelverwerkende industrie gewaarborgd worden. Dat ging aldus dat aan de maalderijen opgedragen werd, de dure inheemse tarwe in zulk een verhouding met de goedkope buitenlandse te mengen dat de gehele Nederlandse oogst opgenomen werd. Ordening vergde organisatie: zin had de steunverlening alleen, en ze zou ook alleen uitvoerbaar zijn, indien ze een algemeen karakter droeg. Dus werd de Tarwecentrale opgericht die, tegen vaste prijzen, de tarwe bij de boeren inkocht en haar verkocht aan de Vereniging van inheemse tarwe-afnemers, de 'Vita', die haar weer afleverde aan meel-fabrikanten en molenaars. Alleen de tarwebloem die op de voorgeschreven wijze gemengd was, mocht vrij in omloop gebracht worden; op alle manipulaties die met ongemengde tarwe verricht werden, moest dus strenge controle uitgeoefend worden. Daarmee werd de Nederlandse Meelcentrale belast waarbij alle meelhandelaren, bakkers, banketbakkers of andere meel- en bloemverwerkers zich moesten aansluiten.¹ Het bedrag dat de boeren per 100 kg tarwe betaald kregen, was meer dan dubbel zo hoog als de wereldmarktprijs. Gevolg was dat zij meer en meer tarwe gingen verbouwen. Het tarwe-areal, ca. 60 000 ha in de periode 1921-30, was in 1932 al tot 120 000 ha uitgebreid.² Aan de verdere uitbreiding van de teelt moest paal en perk gesteld worden. Ordening was nu eenmaal een progressief proces: begon men, dan moest men doorgaan.

Niet alleen suikerbieten en tarwe werden object van overheidsbemoediging maar spoedig ook fabrieksaardappelen en aardappelmeel, vlas, griend en riet, alsmede rogge. De steun aan de rogge was van bijzonder belang: de met rogge beteelde oppervlakte was in de periode 1931-40 dubbel zo groot als het tarwe-areal.³ Dan werd steun verleend aan de tuinbouw. Engeland en Duitsland die samen 80 % van onze uitvoer plachten op te nemen, begonnen de grenzen te sluiten; de waarde van die uitvoer werd in de drie jaren van '29 tot '32 bijna gehalveerd.⁴ Duizenden kleine tuinders dreigden te gronde te gaan. De overheid ging richtprijzen vaststellen; was de opbrengstprijs

¹ F. A. G. Keesing in *Ned. volksh.*, dl. III, p. 149-52. ² C. H. J. Maliepaard, a.v., dl. IX, p. 16-17. ³ CBS: *Jaarcijfers voor Nederland 1943-1946*, p. 122. ⁴ C. H. J. Maliepaard in *Ned. volksh.*, dl. IX, p. 23.